

Ý NGHĨA CỦA VIỆC MIÊU TẢ KHUNG CẢNH QUA MỘT SỐ TÁC PHẨM VĂN HỌC ANH, MỸ.

Nguyễn Hoàng Tuấn

Trường Đại Học Khoa Học Tự Nhiên

(Bài nhận ngày 5 tháng 8 năm 2001)

Tóm tắt: *Khung cảnh trong tác phẩm của những nhà văn nổi tiếng như Nathaniel Hawthorne, Mark Twain, F.Scott Fitzgerald, Ernest Hemingway, William Faulkner, James Joyce và Joyce Carol Oates đóng một vai trò tích cực trong việc tạo ra những nhân vật, sự kiện mang tính hiện thực. Quan trọng hơn, khung cảnh phản ánh được tâm trạng của nhân vật hay thang giá trị của cả một xã hội. Thông qua khung cảnh, các nhà văn trên có thể phác họa quan niệm về cuộc sống của mình.*

Khi miêu tả cảnh vật, người xưa đã dùng thuật lấy mây tả trăng: tả vẻ óng chuốt của áng mây để ca ngợi nét rực rỡ của ánh trăng. Tả như vậy không có nghĩa là đánh mất tính hiện thực, mà trái lại còn giữ được trọn vẹn vẻ đẹp tươi nguyên như trong đời thực, và quan trọng hơn còn lồng trong cảnh hình bóng con người, và có khi là cả một cõi nhân gian.

Với tác phẩm *The Scarlet Letter* (Chữ A Màu Đỏ Thắm) Nathaniel Hawthorne đưa người đọc đến vùng Boston của thế kỷ 17 đầy dẫy những hình phạt khắc nghiệt. Hester Prynne, một cô gái xinh đẹp vì phạm tội ngoại tình mà phải mặc áo thêu chữ A màu đỏ thắm trên ngực suốt đời. Mở đầu tác phẩm là cảnh nhà tù cạnh bên một nghĩa trang. Cảnh miêu tả ở đây báo trước chủ đề về sự trừng phạt và cái chết. Nhưng cạnh bên cửa nhà tù là một bụi hoa hồng đang nở rộ. Hester Prynne, như nụ hồng rực rỡ, cao sang, đã lãnh nhận hình phạt đầy sỉ nhục bằng nghị lực, lòng can đảm và phẩm giá sáng ngời của mình, để rồi cuối cùng được mọi người tôn kính. Khi cô mất, trên bia mộ của cô có khắc chữ A nổi bật lên trên khung cảnh u ám, như một niềm tin về giá trị con người, như một thách thức với cái xã hội hẹp hòi, thành kiến của những người Thanh giáo

Dòng sông Mississippi dưới ngòi bút của Mark Twain đã trở thành công cụ chuyển tải chủ đề tác phẩm *Huckleberry Finn*. Huck trốn khỏi xã hội loài người vốn mệnh danh là văn minh bằng cách dùng bè thả xuôi theo dòng sông có vẻ đẹp uy nghi như trong thần thoại " Có một điều gì đó trang nghiêm khi xuôi theo dòng sông lớn bình lặng, khi nằm ngửa nhìn ngắm các vì sao ". Dòng nước trong vắt của con sông đó thật tương phản với những cảnh vẩn đục trên đất liền. Nét tương phản đó là lời bình phẩm về thói bất nhân của một xã hội chuộng sự giả trá.

Giấc mộng làm giàu của các nhân vật trong tác phẩm *The Great Gatsby* (Gatsby Vĩ Đại) đã biến họ thành những con thú hoang trong thung lũng đầy bụi tro nằm giữa hai khu West Egg và New York. Trong vùng đất hoang đó, có một bảng quảng cáo đã cũ vẽ hình đôi mắt xanh vô hồn nhìn về phía trước. Đối diện bên kia đường là nơi đỗ xăng và khu nhà hàng. West Egg và New York giống như hai ốc đảo văn minh. Để đi từ nơi này qua nơi kia, hay ngược lại, mọi người đều phải băng ngang vùng đất đầy bụi, bản thù này. Khung cảnh đó thích hợp cho câu chuyện về quyền lực và giàu sang, về những người lấy quyền lực và giàu sang làm cứu cánh như Gatsby. Những bữa tiệc linh đình cứ diễn ra không ngừng, giống như những cỗ máy khổng lồ nhả ra hàng trăm thực khách, trong khi đó Gatsby mãi nguyện đứng ngắm ánh sáng màu xanh nơi chốn xa xăm, hoang tưởng.

Khi phê phán lối sống thực dụng của giới trẻ Hoa Kỳ, Joyce Carol Oates dùng hình ảnh quen thuộc ở một xã hội công nghiệp: nhà hàng bán thức ăn nhanh nơi khách có thể đậu xe và dùng thức ăn ngay trên xe. Nhà hàng trông như cái chai lớn, ở trên nắp có hình cậu bé bằng plastic cầm bánh hamburger nhe răng cười. Bọn trẻ thích đến nhà hàng sáng choang nhưng đầy ruồi bọ này, khuôn mặt chúng rạn rỡ " như đang bước vào toà thánh hiển hiện trong đêm tối mang đến thiên đường và bao điều phước lành mà chúng hằng mong mỏi". Hình ảnh trên rất gần gũi với một số trẻ vị thành niên Hoa Kỳ thích la cà nơi khu thương xá. Chúng giống như cô bé 15 tuổi trong truyện ngắn "*Where Are You Going, Where Have You Been?*". Cô thích dành phần lớn thời giờ của mình cùng bạn bè đến chơi ở khu phố thương mại rồi cuối cùng bị một gã đàn ông nguy hiểm quyến rũ. Qua khung cảnh trong truyện tác giả muốn nói gì về một xã hội nơi mà nhạc rock đã thay thế cho những bài thánh ca?

Khung cảnh miền nam Hoa Kỳ thuở xưa trong tác phẩm của William Faulkner tiêu biểu cho một nền văn hóa có sắc thái riêng biệt. Khung cảnh đó làm chất xúc tác cho mối quan hệ giữa các nhân vật với nhau, và cho cả quan hệ giữa họ với lịch sử và vùng đất đã sản sinh ra họ. Chính trong khung cảnh đó con người cùng những diễn biến trong truyện được miêu tả như trong đời thực. Yếu tố hiện thực này không thể có được nếu đặt tác phẩm trong một khung cảnh xa lạ khác. Trên bối cảnh thời nội chiến Hoa Kỳ (1861 - 1865), tác phẩm "*Barn Burning*" mô tả tâm trạng của một cậu bé khi đối diện với sự thật đau lòng về người cha mà cậu từng tự hào vì ông ta "can đảm" và đã từng "có mặt trong cuộc chiến". Hóa ra ông ta chỉ là một tên trộm ngựa. Vàng hào quang quanh hình ảnh người lính kỵ binh đã tắt. "Đi trên con đường ngập ánh sao, nó thấy bóng cha mình tương phản với những vì sao, nhưng không có mặt hay chiều sâu _ một hình thù màu đen, phẳng dẹt, không có máu, giống như được cắt từ tấm thiếc của chiếc áo choàng xưa không phải may cho ông ". "Khi những vì sao dần tắt và mặt trời lên, nó đi xuống đồi, hướng về khu rừng tối tăm nơi có tiếng chim kêu lạnh lốt không ngừng. Nó không nhìn trở lại." Khi lần giở lại những trang sử Hoa Kỳ thời nội chiến, ta không khỏi ngậm ngùi trước hình ảnh thảm hại của người lính kỵ binh một thời được tôn vinh.

Áo tưởng về những giá trị thiêng liêng cũng được James Joyce đặc tả thông qua hình ảnh ngõ cụt bùn lầy, tối tăm nơi một cậu bé đang độ tuổi mới lớn sinh sống. Vào những ngày mùa đông lạnh giá, khi bóng tối đến rất sớm thì bọn trẻ thường hay chơi đùa trên con đường không lối ra này. Khoảng bầu trời bên trên đầu chúng có một màu tím không ngừng thay đổi và những ngọn đèn đường hướng ánh sáng yếu ớt về nơi cao đó. Thân phận con người trong truyện ngắn "*Araby*" cũng giống như ánh đèn đường kia cứ mãi mê theo đuổi một sắc màu ảo ảnh. Nhân vật chính của chúng ta không nhận ra cảnh đời tối tăm chung quanh. Cùng bạn bè cậu chơi đùa trên những con đường nhỏ bùn lầy dẫn đến những khu vườn tối tăm, sũng nước, có mùi hôi nồng nặc xông lên từ các hố tro, đến những chuồng ngựa hôi hám, tối tăm nơi người đánh xe ngựa đang chải lông cho con ngựa hay lác tiếng nhạc từ sợi dây cương. Trong khung cảnh tối tăm lạnh giá đó, hình ảnh cô gái mà cậu bé đem lòng ngưỡng mộ hiện ra trong vầng hào quang. " Cô ấy cầm một chiếc cốc hàng rào, đầu cúi xuống về phía tôi. Ánh sáng từ ngọn đèn đối diện nhà chúng tôi chạm vào chiếc cổ trắng ngần của cô, tỏa sáng trên mái tóc và đọng lại ở đó, rồi rơi xuống tỏa sáng bàn tay đang để trên hàng rào." Cậu bé đã nhìn cuộc đời qua khung cửa hé mở phân nửa, nơi chỉ có phần ánh sáng. Thế giới thu nhỏ qua hình ảnh ngõ cụt đã trở nên chật hẹp, ngột ngạt với cậu. Thế rồi cậu bị thôi thúc bởi ý định đi tìm một biểu tượng cho tình yêu ở một nơi rộng rãi, khoáng đạt. Chiếc xe lửa tồi tàn, trống vắng đưa cậu qua những căn nhà đổ nát, qua dòng sông lấp lánh, rồi cuối cùng đậu lại bên cạnh một sân ga làm bằng gỗ tạm bợ. Cậu như kẻ hành hương đến một đền đài thiêng liêng

khi bước vào khu hội chợ Araby nơi bày bán những món vật mới lạ ở các xứ sở phương đông huyền bí. Nhưng cậu không tìm thấy ở đây những con người thành tâm, sùng đạo, không nghe thấy câu kinh, lời nguyện, không có lời ca, tiếng hát, chỉ có những người mệt mỏi vì cuộc sống đời thường, chỉ có những lời cãi vã về những chuyện vặt vãnh. Cậu quay lưng đi, để rơi hai đồng xu chạm vào đồng sáu xu trong túi. " Có tiếng ai đó từ đầu gian triển lãm mỹ thuật vang lên "ánh đèn đã tắt" và cả tòa nhà bây giờ hoàn toàn chìm trong bóng tối. Như vậy, hình ảnh ngộ cụt ở phần đầu câu truyện đã báo trước nỗi thất vọng ê chề mà nhân vật chính cảm nhận ở cuối câu truyện. Hơn thế, cảnh vật đã trở thành biểu tượng cho một xã hội lâm than, bế tắc.

Trong tác phẩm *A Farewell to Arms* (Giã Từ Vũ Khí), Ernest Hemingway đã phác họa nên một bức tranh phong cảnh giàu màu sắc ấn tượng khiến ta liên tưởng đến những bức họa của Vincent van Gogh. Không có những chi tiết đích thực, chính xác miêu tả khung cảnh ngôi làng Ý nơi những người lính ở đó vào cuối mùa hè. Qua ánh mắt của người thuật truyện, Frederic Henry, ta thấy ngôi làng, dòng sông, cánh đồng, dãy núi, nhưng ta không rõ hình dạng, màu sắc, kích thước của cảnh vật. Chỉ thấy hàng cây đầy bụi khi từng đoàn quân đi ngang qua làng, để lại sau đó là con đường trơn trượt, trắng xóa, ngập đầy lá rụng. Bên dưới lòng sông, lũ đá cuội phơi mình "khô, trắng dưới ánh nắng". Phía xa cánh đồng là dãy núi "màu nâu, trơn trượt". Tất cả các chi tiết đều được chọn lọc sắp xếp lại, thậm chí còn được phóng đại, để tạo một ấn tượng về mùa thu đã tàn, khô héo, chết chóc như giàn nho khẳng khiu, trụi lá. Cảnh vật chung quanh khoác một màu nâu và " chết cùng mùa thu ". Khó mà vẽ lại chính xác mùa thu đó, vì đó là mùa thu của chiến tranh và chết chóc. Hình ảnh những cơn mưa cũng không còn mang ý nghĩa tượng trưng cho sự hồi sinh, mà đã trở thành hình ảnh của tai ương, thảm họa như nhận xét của Malcolm Cowley." Đầu mùa đông mưa rơi triền miên và cùng với mưa là bệnh dịch tả", " Nhưng bệnh dịch tả được ngăn chặn và cuối cùng chỉ có bảy chục ngàn người lính bị chết thôi". Câu nói nhẹ tênh mà đầy xót xa khi nghĩ đến cảnh những người lính hành quân trong mưa, đói khát, mệt mỏi và biến chất. Những cơn mưa cứ diễn ra dai dẳng trong suốt tác phẩm như một nỗi ám ảnh. Catherine Barkley ghét những cơn mưa và như cô nói "Thỉnh thoảng tôi nhìn thấy tôi chết trong mưa ". Mưa rơi khi cô đau đớn gắng sức sinh con trong bệnh viện. Mưa vẫn rơi lúc cô bị băng huyết chết. Khi Frederic Henry đuổi hết mọi người ra khỏi phòng để được ở một mình cùng với cô, anh đã thốt lên : " Không còn ích lợi gì cả. Giống như từ biệt một bức tượng". Rồi sau đó anh rời khỏi bệnh viện, đi trở lại khách sạn, trong cơn mưa. Như vậy câu chuyện tình thương tâm giữa người lính Mỹ lái xe và cô y tá người Anh xinh đẹp bắt đầu và kết thúc trong cảnh mưa rơi. Chính cách miêu tả đầy ngụ ý nhưng rất thực trên đã khiến ta xót xa cho số phận nghiệt ngã của đôi tình nhân bị cuốn vào cơn lốc của chiến tranh. Ta tin và đồng cảm cùng họ.

Cảnh vật dưới ánh mắt nhà văn thường mang một dáng dấp khác, giúp ta cảm nhận trọn vẹn ý nghĩa cuộc sống. Đó là cảnh hiện thực, nhưng đồng thời đó là sự thăng hoa của những giá trị con người. Ở đó có vẻ đẹp vĩnh cửu. John Ruskin đã từng than rằng bao cảnh vật rực rỡ hiển hiện trước mắt ta mỗi ngày, nhưng có mấy ai nhìn thấy ngọn núi hùng vĩ cao ngất vây quanh đường chân trời hay vũ điệu của những áng mây đang chết đi trong ánh tà dương ? Những vẻ đẹp đó cần một trái tim rung cảm để tìm thấy và yêu thương.

THE SIGNIFICANCE OF SETTING IN THE WORKS OF SOME AMERICAN AND BRITISH WRITERS

Nguyen Hoang Tuan

ABSTRACT

Settings in the works of such famous writers as Nathaniel Hawthorne, Mark Twain, F.Scott Fitzgerald, Ernest Hemingway, William Faulkner, James Joyce, and Joyce Carol Oates play an active role in creating realistic characters and events. More significantly, they reflect the characters' inner thoughts or a whole society's set of values. Through the use of setting, these writers are able to portray their philosophy of life as seen from the perspective of that society and that setting.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Spack, Ruth. *The International Story: An Anthology with Guidelines for Reading and Writing about Fiction*. St. Martin's, New York (1994)
- [2] McNamee, Maurice B. *Reading for Understanding*. Holt, Rinehart and Winston, New York (1968)
- [3] Harris, Raymond, *Best Short Stories*. Jamestown Publishers, Inc. (1980)
- [4] Hunt, Douglas. *The Riverside Anthology of Literature*. Houghton Mifflin (1991)
- [5] Charters, Ann. *The Story and Its Writer*. St.Martin's (1990)
- [6] McClennen, Joshua. *Masters and Masterpieces of The Short Story*. Holt, Rinehart and Winston, New York (1960)